

Mali sanjar i njegova teška željezna mora

Priredio: kap. Ivo Dujmović

V

»Great Eastern« nije bio još opremljen sa svojih šest jarbola pet dimnjaka, takelažom, opremom i pokućstvom. Društvo je već do sada izdalo preko 4 milijuna dolara a još je potrebno bar jedan milijun za kompletirati brod, a direktori društva nijesu u mogućnosti da namaknu tu svotu.

Brunelovo šestogodišnje zalaganje i briga oko izgradnje broda stajalo ga je zdravlja, zadobivši takozvanu Bright's Disease (Brajtova bolest — Richard Bright engleski liječnik iz Bristola (1789.—1858.) po njemu se zove ta bubrežna bolest ili nefritis.

U nemogućnosti da direktori društva kontroliraju i pumpaju dioničare funtaše (svaka dionica bila je od jedne funte sterlinge) pribjegli su izrabljivanju posjetioca broda, taksirajući ulazak na brod sa par šilinga po osobi. Prve sedmice ubrali su tako oko 5.000 funti, ali je redarstvo zabranilo posjetu broda, navodeći za razlog, da bi daljnje posjećivanje ugrozilo »Greenwich Fair« (Grinvički sajam — poznatu londonsku bučnu veselicu).

Društvo padne pod stečaj i tako nedovršeni kolos bi prodan za 1/5 njegove vrijednosti novom poduzeću nazvanom »Great Ship Company« (Društvo velikog broda). U međuvremenu se Brunel, slab i raskliman opet podiže i baca se na dovršenje broda za njegovo prvo putovanje.

Njegova namjera bila je adaptirati brod kao pet zasebnih hotela, koji bi bili izgrađeni od pramača do krme, jer brod ima četiri poprečne nepropusne pregrade, koje zatvaraju uzdužni prodor vode ispod palube, ali raspolagalo se samo malom svotom novaca jedva dovoljnom za snabdijeti brod salonima za 300 putnika umjesto projektiranih 4.000.

Nije bilo novaca za projektirane satelitske parobrodice 100 stopa duge, koji bi visjeli po bokovima broda, kao niti za viseći svjetleći mjesec t. j. jednu električnu svjetiljku na vrhu glavnog jarbola.

Nervozni i zabrinuti direktorij odlučio je da »Great Eastern« ne poduzme namijenjeno putovanje na Daleki Istok i natrag sa vlastitom zalihom ugljena, jer su se polakomili na američke dolare. Naime amerikanci su preko Atlantika navijali da vide to »čudo od čudesa«.

Brunel je bio protivan tom projektu i spomenuo je Sam Cunarda, da je on uspio uzdržavati redovitu linijsku plovidbu za Ameriku i natrag, jer je posjedovao više lajnera za osigurati saobraćaj na atlantskim prugama. Jedan brod, pa bio on neznam kako veliki i glasoviti nemože pružiti redovitu prugu stanovitim voznim redom.

Čini se, da je brod bio jedini koji je svladao dovitljivost svih koji su bili u dodru s njime osim Brunela.

»Great Ship Company« namirivao je već dolare. Gradovi Portland u Maine u zajednici s Grand Truck Railway in to Canada (velika željeznička pruga za Kanadu) gradili su pristanište u vrijednosti od 150.000 dolara da može prihvatiti »Great Easterna«. On će naseliti Kanadu isto kao i Brunelov »Great Britain« što je napredovao u iseljeničkom saobraćaju s Australijom.

Direktori društva su sami sebe uvjeravali, da će im brod donošati 15% godišnje na plovidbi Sjevernog Atlantika. Zar nisu kabine na »Great Easternu« od najboljih koje su do tada zamišljene. To su potvrdili ljudi, koji su razgledali brod. Kabine su bile dva puta veće od Cunardovih, sa stropom višim nego li su danas na najvećim

lajnerima. Brunel je uređio uklonjive pregrade, tako da su se kabine mogle pretvarati u veće za skupine putnika. Svaka kabina imala je tuš i umivaonik s toplom i hladnom vodom smještene ispod sjedišta i kreveta koji su se danju sklanjali u posebne ormare. Veliki brod će biti imun od morske bolesti, to je društvo propagiralo na veliko.

Nitko nije pomišljao što će taj neusporedivi raskoš značiti za siromašnog i umornog emigranta ili što će on raditi i kako će se snaći u velikom salonu, koji je imao 38.654 kubnih stopa, sav noličen bijelim lakom i zlatom sa rokoko posrebreanim željeznim ukrasima, rezbarenom tikovinom, mahagonijem te zelenim traventine mramorom sav u crvenim svilenim zavjesama. Jedan od dimnjaka prolazio je kroz veliki salon, ali nitko nebi mogao pronaći dimnjak ispod obloga od brušenog stakla, arabeska i panoa naslikanih muzama znanosti i umjetnosti, koje su nadahnule čovjeka-stvaraoca »Great Easterna«.

Veliki salon na brodu bio je smješten na gornjoj palubi pokriven nizom staklenih odušnika. Tu bi putnici glavnim ornamentalnim stepenicama dolazili poslije obilna jela da probave hranu i naišli bi na prostranstvo dva puta veću nego li je nogometno polje.

»Great Eastern« nije imao palubnih prostorića poput današnjih velikih putničkih parobroda nego je imao ravnu palubu, gdje su bili samo jarboli, dimnjaci te kolibe slične spremama, koje su se upotrebljavale kao štale za živu stoku, koja bi se klala tokom putovanja za svježu hranu.

Totalna širina broda od vanjske strane točkova iznosila je 120 stopa, brod je bio preširok za prolaz kroz sueski kanal, koji je bio izgrađen i otvoren 20 godina kasnije.

Dvije godine nakon porinuća broda ravnateljstvo društva javno je oglasilo njegovo prvo putovanje za 6. septembra 1859. godine.

Napokon će dugo počivajući »mostodont« izvući svoja sidra iz kloačkih voda Temze i oglasiti se svojim plementim strojevima i uputiti se na oceanske zgrade i nezgrade, koje su zabrinjavale, uznemiravale i tištale duhove za čitavo

desetljeće. »Great Eastern« bio je Cape Canaveral devetnaestog stoljeća.

U oči dana polaska čula se buka i metež na brodu od radnika i nosača koji su završavali do zadnje minute posljednje radove. S jedne strane zakivci su zabijali posljednje zakovice na poprečnim nepropusnim pregradama, dok su s druge strane dekorateri nastojali ovjesiti lomljive kristalne kandelabre. Sada je bilo više lađica i maona okolo broda nego li za čitav niz godina tokom svih pokušanih porinuća, iz kojih se iskrcavalo na brod tone porculana, pokućstva, turskih sagova, sklapanjućih stolica za palubu, zibajućih stolica i bale posteljine za svaku kabinu.

»Gospodin Brunel dolazi na brod« riječi prođu naokolo, a zašto i nebi upita londonski tapetar, ja baš radim u njegovoj kabini, koju je izabrao za sebe.

Brunel koji je izgubio prijašnje putovanje za Ameriku na »Great Westernu« uzrokom njegova pada u strojarnicu broda nije htio propustiti ovu zgodu prvog putovanja novog »giganta«. Ljudi na brodu naslonili su se na ogradu, da ga vide kako se penje stepenicama. Imao je samo 55 a micao se kao jedan starac od 80 godina. Pozadi njega dolazio je Ralph Nottage fotograf londonskog »Stereoscopic Company« noseći svoj tronožac, kukuljicu i dvoobjektivni fotografski aparat. Poduzetni fotograf bio je pripravan za jedan historijski snimak, koji će brzo biti gledan u tisućama kuća na obje strane Atlantika sa tekstom »Gospodin Brunel putuje za Ameriku na prvom putovanju »Great Eastern Steam Ship«.

Brunel se sa očitim naporom uspe preko posljednjih stepenica i naslonivši se na ogradu broda skine šešir i otare svoje čelo a svijet je opazio, da su njegove kose skoro otpale a njegove nekada sjajne oči bijahu tupe. On se uputi lagano kroz mnoštvo svojih obožavatelja do jarbola nazvanog »Wednes Day Mast« (jarbol srijeda) jedan 110 stopa djevičanski borov stup iz Desperation Passoregon koji bi dopremljen pola puta oko Zemlje na jednom klipneru.

(Nastavit će se)